

KA LEO O KA LAHUI.

JOHN E. BUSH,

Manahooponopono a me Puuku.

KOALIMA SEPATEMABA 8, '93.

Hoomauia o Blount ma Kana
Oihana.

Nana no e Hoohana na Kuke
ana no Hawaii.

Ma na olelo i hoolaha ia ae ma
na nupepa ma Wasinetona o ka la
o Augate, ua hoomau ta no o Mr.
Blount, oia ke Kuhihia o America
ma Hawaii a o ka hooko ana i na
mea liliili e pili ana i kana oihana,
e like me ka hana ana a ke Kakau-
olelo no ke Kanikela Nui no ia e
lawelawe ma Hawaii nei. O keka-
hi mea a kakou e hauoli ai, oia no
ke waihc piha ana mai a ka Per-
sidenia Cleviana ia Mr. Blount, e
hooponopono i na mea a pau e pili
ana no Hawaii ma kena wahi. Ma
keia kulana ke kala ia o Mr. Blount
i na Komisina o Hawaii, o ka hiki
aku i na ona; aka, o ka mea hibi
hoi ua auhee na Komisina Hawaii;
nia hoi o Kakina i Kaleponi a me
Nikako, e kaalo nei no ka malama
ana i kana hana ponoi, he hana
moikeike kii luoapele, he hana ano
hana keaka; o Hastings hoi, ka
Elele i lawe ai i ke kuikahi mua,
na hoi loa aku oia no kona home
ma ka Mokuaina o Maine, a aia
maalaita kahi i hiolani ai me na kai-
kaniabine o na kuahiwi anu o ka
iolani Mauna Uliuli; o ka lolo he-
hepaaku nei hoi, ka panina hope
hoi o na Komisina, oia no o Aleka-
zedero, ke haehao ia la, i ka tohe
ele ia o kona wahi i auwana ai,—
malia paha ua hilahila a ua kaaw-
eau i kona ola kino. O Mr.
Blount, nae ke kali mai la oia ma
Wasinetona, a o na luna nae o ke
mokupuni hoohui-aina ke holoke nei
mamuli o ko lakou lealea, a me ka
mokupuni no ko lakou ao ia mai e Mr.
Blount ka loea kalaiaina, ke Kame-
kona e ka hoopono.

Ma keia hoomau ia o Mr. Blount,
ke Kuhina Noho a he Elele Nui no
Amerika ma Hawaii, kakou e ike
ni i ka pololei e ko makou ike a me
ka makou i olelo ai, e hoi hou mai
na no keia keonimana noho oihana
me avi o Amerika a nana maoli no
e kauohaaku i na mea a pau o ke
mokupuni Moi e hoihia ia e like me
kona ano mau.

Ke hooia ia mai nei e keia mau
bana, ua pono ka makou i olelo ai
e hiki i keia la; ke oleloaku nei no
makou, sole e nele ka hoiboi ia o
ka Maiwahine Liliuokalani a me
ke kueko nobo aupuni kabiko o
ka Lahui Hawaii. Maluna o keia
kaboa na Hawaii a pau eku ai, a
liko i ka hoi hou ana mai o "ke ea
e ka aina i ka pono." He uku
wele no koe, e hogmanawanui ka-
hau.

KA BANA !

Ke ole makou e kuhihewa eia ka
Bana Lahui ke pahele ia nei e Kakina,
ma kona ano be hoahanau no
Kepolo, e like me kana olelo akea.
Ua hiki mai hoi kona hoahanau,
maluna mai o ka mokumahu Au-
sseteralia, a eia oia me kana upena
ke hoao nei e hoohei i na keiki ai
pohaku a Berger i hoonaikola ai.
Wahi a Kakina, e koi aku oe, kona
agena, i na keiki e ae ia Berger e
holo pu mai, oia ke Kumu. Pane
ia aku nei ka. Aole paha e hiki,
oiai oia no ka Bana P. G. E hele i
—ia P. G., ua haula ka P. G. Aole
he P. G., i koe. E ai paha anei ke
Kumu i ka Pohaku, i ole ja, e ai
ana i ka barena elele a na pualiko
o konaone hanau.

NA OLELO.

Ua lehe mai makou, ua kauoha
mai o Kakina i kabi hulu makua
ona e noho nei ma ka Mokupuni o
Keawe, eia oia ke ake nei e lilo aku
kona mau wahi pono a pau a hooili
ia aku iaia, i hiki mai ia o ke Kai-
a-ka-hinalii, ua ola honua no ka
oia, a o na maka pouli no o Aigu-
pita ke hooikaika ai i ko lakou po-
no ma Hawaii nei. Ua olelo mai
kekahi poe, ke liutu nei na mahoe
hoohui aina a me ka Hope-Presi-
denia o ka Republikia ai ike ole ia
o ka 1887, e holo no na mokupuni
papapa e hoolaha ai i na Euanelio
hoopunipuni a lakou, me na lehe-
lehe hoohui-aina o ua kuakolo la.

HE KAONA KO NA MELE A PAU.

O kela a me keia Mele i hakuia,
he ano kona, a he mau ulia hei e
hahai ana mahope ona, me ka hiki
ole e kapae ia aku. I na maikai na
olelo o ka hakuia ana o ke mele,
mai ka mua a ka hepe; alaila, e
olelo ana ka poe ike haku-mele; he
maikai ia (pule) mele; aka, i na i
ano e na buaolelo, a haula pu na
hopuna olelo, a hoea mai na ouli
huaoelo poino; alaila, e olelo ana
na haku-mele; sohe makai o ka
pule (micle) ana.

He wanana ke mele ioko o na
wa popilikia, a he pule ana, e noi
ana e booko ia mai. Pela i ka wa-
kahiko ia Miriama ma; pela no ma
Hawaii nei i ka wa kshiko, a pela
no i keia wa.

Ke hoopuka houaku nei mako
i ke mele kaulana i hakuia e M. S.
Kekoaohiwaikalani e pili ana no
ko kakou Bana Lahui hoomanawa-
nui i na inea o neia mau la inea e
noho ia nei.

HE LEI NO KA POE ALOHA AINA.

Kaulana na pua a Hawaii
Kupaa mahope o ka Aina
Hiki mai ka Elele a ka lokoino
Palapala anunu me ka pakaha

Pane mai o Hawaiki Nui a Keawe
Kokua na Hono a Pilani
Kakoo mai Kauai o Mano
Pau pu me ke one o Kakuhihewa
Aole e kau kuu pulima
Maluna o ka pepa a ka Enemi
Hoohui Aina kuai hewa
I ka pono Kivila a o ke kanaka
Aole makou e minamina
I ka puu kala a ke Aupuni
Ua ola makou i ka pohaku
I ka ai kamahao o ka Aina
Manope makou o ka Moi
A kau hou ia i ke Kalaunu
Haina ia mai ana ka puana
No ka poe i Aloha i ka Aina.

Hoopuka mua ia Feb. 10, 1893.

Ina e nana ponoa ke ano a me
ke kaona o na olelo iloko o keia
mele, alaila, he like a like me ka
pule i hoolawa ole ia kona olelo
wanana; e nana i na lalani mua
elua maikai ia.

Kaulana na pua a Hawaii
Kupaa mahope o ka Aina.

Hiki mai ka Elele a ka Lokoiro!

Ina iho ka Elele a Kakina kahi
haole hookahuli Aupuni Moi, ka
lokoino e hoinoi ai i ka Lahui
Hawaii ma na nupupa o Amerika
e olelo ana he hupo ka poe Hawaii
aole pono ke ae ia e loaa ka pono
koho balota.

Aole makou a e minamina
I ka puu kala a o ke Aupuni.

Pela io no, nui ka mahalo o ka
Lahui Hawaii ia oukou e na keiki
pubi ohe, oiai, ua koho oukou ma-
ka aoao nele me ko oukou Lahui
ilihune.

Ua ola makou i ka Pohaku!
I ka ai kamahao o ka Aina.

He mea kamahao ka olelo ana
mai a ka oukou kumu Berger o ka
pohaku ka oukou ai e ai ai; no ko
oukou ae ole i ka kela wahi haole
aea i holo mai ai i Hawaii nei.

Ke olelo la o Kakina, o Berger ko
oukou Alakai e hele ai i ka Fair, ka
mei i olelo o ka pohaku ka ai e ai
ai. Pehea oukou? Mai ae oukou.

Mahope makou o ka Moi,
A kau hou ia i ke Kalaunu!

He olelo ano nui keia, e kaohi
ana ia oukou e nobo oukou a hiki i
ka wa e kau hou ai Oia i ke Kara-
unu.

Ina oukou e holo ana i keia mau
la mawaho aku o Hawaii nei, a hiki
i ka wa o ka Moiwahine e kau
hou ai ma ke Kalaunu, alaila, ua
haki ka oukou pule, alaila, e loli
ano e ana na ulia oia manawa,
ka mea, ua silaia na olelo a pau me
ko lakou anu.

E hoomaopopo kakou, ua hakuia
ke mele mamuli o na hana i hanaia
aka, ke ike nei kakou, ke hosa hou
mai nei na Elele ia oukou. I mea
aha? E hosa hou i ko oukou kupaa
a me ko oukou puni wale i ke dala
a Kakina ma.

Eia hoi kekahi. I mea e hiki si
ia Kakina ke kokale aku ma na
Nupepa o Amerika, ua ohehia no
ka poe Hawaii ia Kakina a me ko-
na Aupuni Kuikawa, nolsila, eia
lakou ua hiki mai nei mamuli o
kau kauoha ana aku nei.

Ano kakou hoao kanaka ae, mai
puni i na pelo a lakou nei, e olelo
ana e nui ana ko oukou pomaikai.

ALOHA AINA.

Maiuna mai o ka mokumahu Au-
sseteralia ua hiki mai na mea hou
mai na aina e mai, a hiki i ka la
30 o Augate.

MA'I KORELA.

KULANA KUPILIKII KO EUROPA.

Aia ka mai Korela ke laha la
iloko o Galicia, i oi loa aku ka ika-
ika mamua o ke Korela i laha mua
ihi nei ma Hamebuga Kelemania,
iloko o ka makahiki i hala.

O ka hapanui loa o ka poe i loaa
i ka ma'i ua pau i ka make. Aole
he hookahi mea i ola o ka poe i loaa
i ke Kolela Asia. O ka ohana ho-
lookoa ua pau loa i ka make. Iloko
o na hora he 24 ua laha aku la keia
ma'i iloko o na apana aina he umi.

Ke laha pu ala ma Kolomea a ua
olelo ae na kanaka, ua hanai ia ka
poe ilihune e na kauka i ka laau
make, i wahi e pau koke ai lakou i
ka make. Ua piha ka haneri ko
lela me na manao uluku o keia ano
a ua lawe ia mai he pualikoa no ka
hoomulu ana malaila.

Ua hoopuka pili oihana ia ae ma
Berelina, o ka huina nui o na ma'i
kolela ma Geremania a hiki i ke la
15 o Augate, he umikumamakabi,
he ewalu poe i make mailoko mai o
keia huina.

Ke laha pu nei ke kolela ma
Nantes. Farani, no elua pule i hala
ae. He 25 ka heluna o ka poe i
loaa i kela la a me keia la, a he ha-
palua o keia poe ua pau i ka make.

He kanahiku aoi aku ka nui o
na kauhale i loohia i ka ma'i ma
Hunegau. Ua ike ia kekahi ma'i
ma Vienna, Auseturia.

Aneane e laha ka ma'i ma ka
mehale poepoe honua Komohana.

Ua pae ae ma kahi hoomalu ma
Nu Ioka.

Ua hiki aku ka mokuahi Carlo

R. mai Rio Janeiro, Barasila, ma
ka la 28 o Augate nei. He 120 ka
nui o na make ma kana huakai mai
Italia mai. Ua lawe ia aki oia e
ka mokukaua Republikia a ku-
beleuma aku hoi ma kahi he 20 mi-
le ka mamao mai ka aina, a ua pa-
pa loa ia sole e launa iki me ko ka
aina poe.

Ua hopu ia o Sherman he koa ne
ka pualikoa o ke Aupuni P. G. no
ka hewa roshuka mai ka pualikoa
aku.

MA AMERIKA PUEPPEI.

He elima haneri ka nui o ka poe
i make i ke kai hoe ma na moku-
puni liliili e ka kai la i ka aekai o
o na mokuaina o Karolina Akau a
me Hema, Geogia a me Felordia.
Ua hoea mai keia kai mamuli o ka
ino makani nui i loohia a puni na
mokuaina o ka hikina o Amerika.
Ua ikaika loa hoi ka ino mai na
mokupuni o Inia Komohana a ne
na mokuaina aekai o ka Hema a
hiki i Merelana, a mama iki skula
ma ka Akau.

Nui ka ua a me ka makani ma
Richmond, Char'leston, Port Royal,
Beaufort, Savannah, Pheledelecia,
Wasinetona, Anapole. He 100 ka
nui o ka make ulia ma Port Royal,
he ewalu ma Keletona. He mau
haneri ka nui o na moku i hoopae
ia iuka o ka aina o na moku e pili
ana ma na uwapo.

Ua make ioa o Kapena Anthony
Vanderstic o ka moku hooikihihi
ohua Atlantic City, mamuli o ka
hopu ana i kekahi uwea uwila i ubi
ole ia ma ke alahele wawae maloko
o ke kulanakauhale o Camden N.J.

Ua olelo ia ae, e kauoha ana o
Kuhina Kaua Herbert e nobo ke-
kahiki Aha Hookolokolo koa moana,
no na aliinoku o ka mokukaua At-
lanta, no ke kulanakauhale loa i loaa
i ua moku la.

O na wahi pake ma ke kulanakauhale
o Mentone Kaleponi, no lakou ka huina o eono, ua pau mai
nei i ke kipaku ia e ke komite o ka
poe hana ole oia kulanakauhale.

Pakele ke ola o Sam Lee, he pake
waiwai no ke kulanakauhale o
Fresno, mamuli o ka hoopahu ia
ana o kona hale nobo e kekahi poe
pake. O ke kumu o keia oia no ko
Sam Lee hooikaiaka ana e hoopai ia
kekahi pake no ka hewa pepehi ka-
naka iloko o ka makahiki i hala.

O Foxhall Keen's ua kuai aku
oia i kekahi lio keiki i koni mana-
wa mawaeno o hookahi a elua ma-
kahiki no \$3,000, a ua kapaia kona
ino o Domino, ua hooheihei mai
nei oia i ka heihei nui o Amerika
(Futurity States) ma Sheepshed
Bay, no ka puu dela i hiki aku ka
huina i ke \$65,660. O Domino ka
lio pili nui ia eka iebulehu, o ka
mea nana i holo o Domino oia no e
Farai ke kaulio heihei kaulana koa
o Amerika. O Galilee a me Deb-
bins na mea mahope aku, me ka
bosukauka no i loaa ai ka lanakila
ia Domino.

BELE O KA LANAKILA.

O ka Belo o ka Lanakila o Cala-
mabia i bosches ia mai nei, ua hoo-
heihei ia me na peni a kamalii a
puni o Amerika i heavi ai no ia
hana; a me na metala kahiko koa
he mau moolelo ko lakou mai na
wahi like ole mai o ka honua ne,
ua hoomaka ia keia belo e iawea
mai na kana huakai no ke kula-
nakauhale o Kikako mai Nu Ioka
mai ma ka la 28 o Aug. O kavei-
wai ie o keia belo he \$10,000, he 78.